

**EUGEN-MARIUS CONSTANTINESCU, MEMORIA PĂMÂNTULUI
DINTRE CARPAȚI ȘI DUNĂRE. NORD-ESTUL MUNTENIEI ȘI
SUD-VESTUL MOLDOVEI ÎN VEACURILE IV-XI D.HR.,
BUCUREȘTI, EDITURA "FIAT LUX", 1999, 342 p.**

Pe nedrept considerată încă o epocă obscură, epoca marilor migrații în spațiul vechii Dacii, acoperind o mare parte din ceea ce se mai consideră cu obstinație a reprezenta "mileniul întunecat" (sec. IV-XIV) în istoria poporului român, a beneficiat în deceniile 6-9 ale secolului XX de ample cercetări arheologice. Pe această bază, respectiv a rezultatelor acestor cercetări, au fost elaborate un număr important de lucrări, de la rapoarte de săpături la articole și studii de mai mare întindere, până la monografii și lucrări de sinteză. Fapt este că s-a constituit o importantă "bancă de documente arheologice" care să permită o amplă abordare a problematicii complexe și deseori contradictorii a epocii amintite mai înainte.

Din nefericire, după 1989 în locul unui reviriment dorit și așteptat cu îndreptățite speranțe, asistăm la o stagnare și chiar un declin în evoluția cercetării arheologice din țara noastră. Arheologia românească în general și arheologia epocii migrațiilor în special, ultima afirmată, în pofida unor greutăți de natură politico-ideologică, cu deosebire după anul 1960 când s-a cristalizat o adevărată școală de arheologie a epocii migrațiilor și formării poporului român sub îndrumarea științifică competentă a savantului-arheolog Ion Nestor, a intrat în ultimii ani, respectiv după 1989, într-un con de umbră. Au scăzut, până la anulare, fondurile pentru cercetările arheologice, descrește numărul specialiștilor care se ocupă de această epocă.

Am vorbit acum câțiva ani, într-un articol publicat într-o revistă de cultură, despre pericolul "bulgarizării" în arheologia românească. Articolul a deranjat și supărat pe unii din marii zilei. Din nefericire viața și ceea ce a urmat ne-au confirmat temerile. În ultimii ani am depășit faza "bulgarizării" îndreptându-ne, aproape programatic, spre dispariția preocupărilor pentru un capitol important al istoriei naționale, cercetarea începuturilor istoriei poporului român, în fapt a etnogenezei românilor, care înseamnă actul de identitate ce ne legitimează în peisajul etno-cultural european. Câți specialiști mai activează azi în câmpul cercetării arheologice privind mileniul I d.Hr., care înseamnă în primul rând mileniul formării poporului român? Câte rapoarte științifice cu privire la epoca secolelor IV-X au mai fost prezentate la tot mai anemicele sesiuni anuale de rapoarte arheologice din ultimii ani?

Arheologia, pentru a fi practică, nu se poate învăța numai din cursurile universitare, din cărți conspectate la răcoarea sălilor de bibliotecă, ci în primul rând la lumina soarelui dogoritor în timp de vară pe șantierele arheologice, chiar și în zilele extrem de călduroase precum cele din campania anului 2000. Din diverse motive riscăm să avem în viitor "arheologi de bibliotecă" și nu arheologi în adevăratul sens al cuvântului, în tradiția școlii create de V. Pârvan și continuată de elevii săi, arheologi care cu șpaclul în mână să scoată din "arhivele pământului" noi și noi dovezi privind civilizațiile care s-au format și succedat în spațiul vechii Dacii.

Dorim să fim bine înțeleși. Nu tinerii sunt vinovați de starea de azi din arheologia românească. Ei doresc să participe efectiv la cercetarea arheologică, să învețe "pe viu", în teren, adică pe șantier, tehnica săpăturilor arheologice, să se formeze pe lângă cei cu mai multă experiență. Vinovat de starea de lucruri pe care am semnalat-o este sistemul de după 1989, lipsa de interes a tuturor guvernelor ce s-au succedat la putere pentru cercetarea științifică românească în general și în particular pentru cercetarea arheologică. Câți tineri, cu o pregătire excelentă, din promoțiile ultimilor ani au fost încadrați în institutele academice de profil și în rețeaua muzeistică?

Cei care au avut șansa ocupării unui post în aceste instituții se confruntă cu mari greutăți. Nu sunt fonduri pentru cercetare arheologică, numărul șantierele arheologice a scăzut alarmant în ultimii ani, nu sunt fonduri pentru deplasările pe șantierele arheologice care mai există, nu sunt

fonduri pentru deplasări de documentare științifică în marile centre universitare și academice ale țării, pentru participări la manifestări științifice în țară și cu atât mai puțin în străinătate. Aproape de necrezut dar nu mai sunt bani pentru achiziționarea unor lucrări de specialitate din țară, din puținele care mai apar, ca să nu mai vorbim de faptul că multe institute academice și muzee și-au redus sau anulat schimburile de publicații cu instituții de profil din străinătate.

Puținele materiale arheologice care se mai descoperă întră greu în circuitul științific. Nemulțumitoare este ritmicitatea apariției unor reviste de specialitate de prestigiu, precum *SCIVA* și *Dacia*, a anualelor institutelor academice și muzeelor. Chiar și acele puține lucrări de specialitate care mai apar ajung greu sau deloc la cei interesați. Bibliotecile facultăților de istorie, institutelor academice și muzeelor naționale și județene nu au fonduri pentru achiziționarea noilor tipărituri de specialitate. În aceste condiții ne întrebăm: cum și unde se pot documenta și forma tinerii specialiști, cum pot fi ei la curent cu noutățile științifice din domeniu?

Și totuși, chiar în condițiile nefaste semnalate, mai apar lucrări de arheologie. Pentru a risipi orice urmă de contradicție din afirmațiile noastre, trebuie spus că aproape în totalitate lucrările apărute în ultimii ani, cu mari eforturi și de cele mai multe ori doar cu sprijinul generos al unor sponsori, au ca bază documentară, în principal, rezultatele unor cercetări arheologice de dinainte de 1989. Sporul de noi informații arheologice este destul de palid. Este și această constatare o expresie a declinului arheologiei românești din ultimul deceniu.

Între lucrările importante, care înseamnă reușite indiscutabile în contextul evocat mai sus, reținem în cele ce urmează studiul monografic intitulat **Memoria pământului dintre Carpați și Dunăre. Nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei în veacurile IV-XI d.Hr.**, datorat dr. Eugen-Marius Constantinescu, cercetător consacrat al arheologiei mileniului I d.Hr. Apărută sub egida Muzeului Județean Buzău, care inaugurează cu acest volum seria "Biblioteca Mousaios" (sperăm că nu va rămâne această serie, ca în cazul altor muzee, doar o simplă amintire, oprindu-se la primul număr!), monografia la care ne referim se impune dintru început prin problematica abordată, bogăția argumentației științifice, respectiv arheologice, convocate pentru susținerea afirmațiilor, precum și prin concluziile științifice pertinente ale autorului. Această primă constatare, conturată la sfârșitul lecturii studiului monografic, este semnul maturității științifice a autorului. Nivelul științific al lucrării corespunde standardelor actuale ale cercetării istorico-arheologice. Era de așteptat o asemenea abordare și rezolvare a problematicii ce formează obiectul lucrării, dacă avem în vedere faptul că acest studiu monografic reprezintă forma aproape neschimbată a tezei de doctorat elaborată de Marius-Eugen Constantinescu, sub îndrumarea cunoscutului specialist în arheologia și istoria mileniului I d.Hr., prof.univ.dr. Dan Gh. Teodor, care prefațează lucrarea printr-un succint dar relevant **Cuvânt înainte**. În asemenea situații, când o teză de doctorat vede lumina tiparului, lucrarea respectivă devine "o carte de vizită" nu numai pentru autorul său, dar și pentru conducătorul științific. Girul științific al conducătorului de doctorat îl face pe acesta părtaş la împlinirile, dar mai ales la neîmplinirile lucrării.

Cartea cuprinde, în ordine, amintitul **Cuvânt înainte**, un **Argument** al autorului, patru capitole despre subiectul propriu-zis (**I. Cadrul fizico-geografic și condițiile naturale ale zonei de referință; II. Evoluția societății autohtone din nord-vestul Munteniei și sud-vestul Moldovei în secolele IV-XI d.Hr. în lumina documentelor istorice și arheologice; III. Cadrul general istoric al dezvoltării societății în spațiul dintre Carpații de Curbură și Dunărea de Jos în secolele IV-XI; IV. Rolul și importanța zonei dintre Carpații de Curbură și Dunărea dobrogeană în perioada marilor migrații din mileniul I și de la începutul mileniului II) și **Anexe** (1. Catalogul descoperirilor arheologice și numismatice; 2. Repertoriul descoperirilor arheologice creștine și de factură creștină din secolele II-XI d.Hr. în sud-vestul Moldovei și sud-estul Munteniei; 3. **Bibliografie**; 4. **Ilustrații**).**

După o succintă dar necesară prezentare a cadrului fizico-geografic și condițiilor naturale ale zonei de referință a lucrării, care este un spațiu “de contact și interferență a două mari provincii fizico-geografice: provincia central-europeană și provincia est-europeană” (p. 13), o adevărată placă tumbantă a spațiului vechii Dacii, care în “mileniul întunecat” a fost un culoar de trecere a migratorilor, dar și o axă de legătură între romanitatea sud-dunăreană, respectiv Imperiul Roman de Răsărit, devenit din sec. al VI-lea Imperiul bizantin și spațiul dacic est-carpatic și transilvan, urmează un substanțial capitol (p. 23-61) privind izvoarele scrise și descoperirile arheologice din secolele IV-XI din regiunea la care se referă lucrarea (dintr-o neatenție la corectura finală, apare un decalaj de o pagină între **Cuprins** și derularea textului, de exemplu p. 24 de la cuprins devine p. 23 în text, p. 63 de la cuprins devine p. 62 în text, pentru ca de la capitolul IV până la sfârșitul lucrării paginația din cuprins și text să coincidă, adică să revină la normal).

Trecând în revistă izvoarele scrise autorul pune un accent deosebit, și pe bună dreptate, pe documentele privind **Actul martiric al Sfântului Sava** (p. 28). Așa cum se mărturisește la pagina 28, nota 17, **fotocopiile acestui important document** păstrat în două copii târzii în Biblioteca de la Vatican și Biblioteca San Marco din Veneția, **intră acum în circuitul științific de la noi pentru prima dată** (textul a fost publicat în limba română, prima dată în 1836). În aceste condiții se impune traducerea integrală a textelor. Publicarea fotocopiilor (p. 318-339) fără traducerea textelor este irelevantă pentru cei mai mulți din lectorii lucrării. Poate era necesară o confruntare a traducerii din 1836 cu o nouă lectură a textelor, aflate acum în fotocopii la Muzeul Județean Buzău.

După cum se știe în primul rând în cercurile specialiștilor, **Actul martiric al Sfântului Sava**, cunoscut și sub denumirea de **Pătimirea Sfântului Sava**, dă informații extrem de importante pentru cunoașterea procesului de răspândire a creștinismului în secolul al IV d.Hr., în regiunile sud-carpașice. Izvorul respectiv vorbește despre prezența “în spațiul buzoian a unor preoți ortodocși (precum Guticas și Sansalas) sau a unor misionari ca Sava, ... despre prezența aici a creștinilor și conviețuirea pașnică, în cadrul aceluiași comunități, a acestora cu adepții altor religii”, dar și “despre raporturile populației băștinașe daco-romane latinofone... cu goții”, precum și “despre organizarea și viața social-economică a populației locale, despre ocupațiile și obiceiurile acesteia, confirmând strânsele raporturi pe care locuitorii din stânga Dunării le întrețineau cu cei din Scythia Minor și din întreg Imperiu, până în Asia Mică” (p. 29).

Pentru zona la care se referă, autorul evidențiază și interpretează **importantele informații** din Ammianus Marcelinus, Zosimos, Procopius din Caesarea, Theophylact din Simocata și Maurikios. Foarte importantă este preocuparea autorului de a confrunța și completa aceste informații scrise cu rezultatele cercetărilor arheologice, din cele peste 250 de descoperiri provenind din 151 de localități (p. 37-61). Pe baza rezultatelor cercetărilor arheologice, autorul se raliază cercetătorilor care susțin prelungirea culturii Sântana de Mureș și după invazia hunilor și trecerea goților în Imperiu (376/381), respectiv și la sfârșitul secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea d.Hr. (p. 38-40).

Interesantă, dar nedezvoltată și argumentată, este afirmația după care “fondul etnic al culturii romanice dintre Curbura exterioară a Carpaților și Dunărea maritimă era constituit, până la venirea slavilor (circa 551), dintr-o populație băștinașă daco-romană și din carpo-daci romanizați, ambele componente în bună măsură creștinate” (p. 42). Dacă rezultatele cercetărilor arheologice dovedesc cu prisosință că populația băștinașă, romanică, era “în bună măsură creștinată” în prima jumătate a sec. al VI-lea, mai greu este de surprins diferența dintre “populația băștinașă daco-romană” și cea reprezentată de “carpo-dacii romanizați”. Mai putem vorbi, în prima jumătate a secolului al VI-lea d.Hr., de “carpo-daci”? Ultima informație scrisă despre “carpodaci” o datorăm lui Zosimos și se referă la evenimente de la sfârșitul secolului al IV-lea. Arheologic cultura carpică mai poate fi surprinsă doar până în primele decenii ale secolului al IV-lea. După această

<http://www.cimec.ro> / <http://cmiabc.ro>

dată, respectiv după epoca culturii Sântana de Mureș, în etapa timpurie a culturii Costișa-Botoșana-Hansa putem surprinde doar elemente de tradiție carpică, dar nu o cultură carpo-dacică distinctă. În stadiul actual al cercetărilor considerăm că nu mai putem vorbi de "carpo-daci" în prima jumătate a secolului al VI-lea. Este foarte greu, dacă nu chiar imposibil deocamdată, să putem surprinde atributele componente "carpo-dacice" în ansamblul structurilor ce definesc fondul local, romanic, al culturilor Ipotești-Ciurel-Cândești și Costișa-Botoșana-Hansa.

Dacă afirmația prin care autorul apreciază drept creatoare a culturii materiale și spirituale din secolele VIII-XI populația veche românească (p. 42) este de necontestat, raliindu-se astfel acelor specialiști care susțin că din secolul al VIII-lea putem vorbi de poporul român, sau altfel spus că procesul etnogenezei românilor se încheie până în secolul al VIII-lea, nefundamental științific, deși tentantă, este afirmația că la Malu-Onești am avea o așezare din sec. X-XI "fortificată cu valuri și șanțuri" (p. 43, 75). Această afirmație circulă de aproape patru decenii prin literatura de specialitate, dar o cercetare de teren, efectuată de noi în 1967, a infirmat ipoteza lansată de prof. I. Șandru în 1961 (Vezi și *Carpica*, XII, 1980, p. 132). La Malu (azi cartier al orașului Onești) s-au descoperit, la suprafață, resturi ceramice aparținând unei așezări din secolele VI-VII și doar puțin probabil și din secolele VIII-IX. Dar nu este vorba de o așezare fortificată din a doua jumătate a mileniului I d.Hr. Fără îndoială un sondaj arheologic de informare ar lămurii problema. Dacă într-adevăr ar fi fost vorba de o așezare fortificată aceasta nu ar fi scăpat atenției specialiștilor care au efectuat cercetări arheologice în zonă. Am insistat asupra așezării de la Malu-Onești nu pentru a face, cu orice preț, observații autorului monografiei la care ne referim, care a preluat informația din alte lucrări (vezi p. 43, nota 71), ci pentru a atrage atenția asupra unui fenomen frecvent întâlnit în literatura arheologică, translatarea unor erori, sau afirmații neconfirmate ulterior, dintr-o lucrare în alta, decenii în șir.

Bogate informații sunt aduse în discuție cu privire la complexele de locuire din secolele IV-XI (p. 43-61), ca parte componentă a habitatului din zona și epoca abordată în lucrare. În legătură cu terminologia folosită, am observa preluarea încă a unor denumiri inadecvate, întâlnite frecvent în literatura de specialitate, precum "pietrar" (p. 54, 59) pentru "cuptor din pietre" ("pietrarul" fiind de fapt meșterul care a realizat instalația pentru foc), "semibordei" (p. 46, 51, 54 etc.) (care înseamnă "jumătate de bordei") în loc de "locuință sau bordei semiîngropat", denumire corectă folosită și de autor (p. 46, 58 etc.) dar cu inconsecvență.

În capitolul III, cel mai întins din lucrare (p. 62-149), sunt tratate probleme de mare importanță pentru cunoașterea epocii secolelor IV-XI în spațiul vechii Dacii și cu precădere din regiunea de nord-est a Munteniei și sud-vest a Moldovei. Simpla transcriere a problemelor abordate în cele trei subcapitole ilustrează vasta problematică ce a reținut atenția autorului (III.1. Continuitatea populației autohtone. Evoluția ascendentă a procesului de romanizare. Legăturile cu Imperiul roman târziu și Imperiul bizantin. Relațiile cu migratorii; III.2. Pătrunderea și răspândirea creștinismului în nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei în mileniul I și la începutul mileniului II; III.3. Tradiții ale organizării sociale și politice prestate la Curbura Carpaților în mileniul I d.Hr.).

Bazat pe o documentație arheologică bogată și pe informațiile izvoarelor scrise referitoare la aria geografică și spațiul cronologic de care se ocupă, autorul reușește să reconstituie în chip plauzibil evoluția societății locale, a procesului de romanizare, a permanentelor legături cu lumea și civilizația romană târzie și lumea bizantină, precum și evoluția raporturilor dintre autohtoni și migratori. Fără a neglija sau minimaliza rolul neamurilor în migrație, acest fenomen este redus la dimensiunile sale reale. Realitățile arheologice arată că factorul etno-cultural esențial care stă la baza evoluției procesului istoric din epoca și spațiul ce a reținut atenția autorului a fost factorul autohton, romanic și creștin în secolele IV-VII și vechi românesc din secolul al VIII-lea încoace. Coroborarea rezultatelor cercetărilor arheologice din această regiune, respectiv spațiul dintre

Carpații de Curbură și Dunărea de Jos, cu rezultatele cercetărilor din alte regiuni și zone ale vechii Dacii, evidențiază “caracterul original și unitatea culturii materiale și vieții spirituale a populației autohtone romanice din spațiul nord-dunărean în secolele VI-VII, net diferită și net superioară culturii materiale vehiculate aici de populațiile alogene” (p. 74). Regiunea de la Curbura Carpaților a fost în secolele VI-VII o autentică axă de legătură între comunitățile creatoare ale culturii Ipotești-Ciurel-Cândești și respectiv cele ale culturii Costișa-Botoșana-Hansca. În această regiune își dau mâna și se întrepătrund elementele definitorii ale celor două culturi amintite, fenomen surprins și de noi în așezarea de la Oreavu-Vrancea, din nefericire insuficient cercetată. Spațiul de la Curbura Carpaților, sub aspect etno-cultural, se integrează organic în secolele V-VII în realitățile nord-dunărene, formând în ansamblu, așa cum remarca Ligia Bârză, “o provincie culturală romano-bizantină”.

Foarte bogată și convingătoare este argumentația privind pătrunderea și răspândirea creștinismului în nord-estul Munteniei și sud-vestul Moldovei în mileniu I și la începutul mileniului II. Pe lângă numeroasele obiecte de factură sau influență creștină prezentate (și generos ilustrate), sau a unor probabile edificii creștine, autorul a folosit, cu discernământ, importanțele izvoare scrise precum cele referitoare la Ulfilas și Sava zis Gotul. La capătul unui demers științific caracterizat prin acuratețe și claritate, autorul conchide că și în regiunea de la Curbura Carpaților, asemeni întregului spațiu al vechii Dacii “romanizarea și creștinarea autohtonilor” au fost “coordonatele principale ale procesului de formare a poporului român și limbii române” (p. 130). Așa cum se argumentează temeinic în lucrare, începând mai ales cu secolul al II-lea al existenței sale, “creștinismul a constituit pentru societatea carpto-dunăreană unul din principalele mijloace prin care aceasta și-a păstrat și-a consolidat romanitatea, latinitatea și sedentarismul, și totodată pecetea cu care a însemnat pentru vecei vatra străbună românească” (p. 130). “Sigiliul Romei” înseamnă alături de impunerea limbii latine și generalizarea creștinismului în spațiul vechii Dacii. Sintagma “românii s-au născut creștini” are un adânc sens istoric, temeinic argumentat prin rezultatele cercetărilor istorico-arheologice.

Rețin atenția argumentele folosite și considerațiile formulate în legătură cu evoluția organizațiilor sociale și politice la Curbura Carpaților în mileniul I d.Hr. (p. 131-149). Autorul evidențiază, pe baza surselor arheologice continuitatea de viață neîntreruptă a comunităților autohtone, structurile economico-sociale ale acestor comunități, evoluția obștilor și uniunilor de obști, numite de N. Iorga “romanii populare”, până la apariția unor formațiuni de tipul cnezatelor (p. 149) ce vor sta la baza formării statelor medievale românești. Este un proces istoric îndelungat și complex ce ilustrează evoluția societății autohtone romanice și respectiv vechi românești “de la sat la stat”, după expresia cunoscutului medievist Ion Toderășcu.

Capitolul IV din lucrare evidențiază “rolul și importanța zonei dintre Carpații de curbură și Dunărea dobrogeană în perioada marilor migrații din mileniul I și de la începutul mileniului II” (p. 151-157). Este o prezentare succintă, dar convingătoare a tabloului istoric din zona la care se referă autorul în secolele IV-XI. Concluzia firească, temeinic argumentată științific, este aceea că “în ansamblu, evoluția societății locale, caracterizată prin persistența elementelor etno-lingvistice autohtone, prin păstrarea și accentuarea caracterului romano-bizantin al creației materiale, prin stadiul superior de dezvoltare social-economică, prin acceptarea și practicarea de timpuriu a creștinismului, s-a înscris în evoluția generală cunoscută în întreg spațiul nord-dunărean” (p. 157).

Lucrarea este întregită de **Catalogul descoperirilor arheologice și numismatice** structurat pe etape istorice și alcătuit alfabetic (sec. IV-V cu 151 descoperiri; sec. V/VI-VII cu 111 descoperiri; sec. VIII-XI cu 172 descoperiri), precum și de **Repertoriul descoperirilor arheologice creștine și de factură creștină din sec. II-XI d.Hr. în sud-vestul Moldovei și nord-estul Munteniei**, structurat alfabetic și pe etape cronologice (sec. II-III; IV-V; VI-VIII și

IX-XI, cu un total de peste 60 descoperiri). O bogată bibliografie, structurată pe capitole evidențiază bogata bază documentară a lucrării și implicit largul orizont istoriografic al autorului.

Ilustrația, de foarte bună calitate atât ca selecție cât și ca realizarea tipografică, se constituie într-o bună bază documentară a lucrării. În economia părții cuprinzând ilustrația prezența unor imagini, precum cele de la p. 301, fig. 13 sau p. 311, fig. 23 nu se justifică, întrucât așezările respective nu se încadrează în sud-vestul Moldovei. Unele nedumeriri poate provoca numerotarea ilustrației (hărțile separat, apoi 39 figuri, urmate de 15 planșe!). Nu era mai bine de numerotat totul în continuare?

Un rezumat, fie și succint, într-o limbă de circulație internațională, era absolut necesar, facilitând accesul specialiștilor străini la bogatul conținut de informații al lucrării. Am sugera autorului ca, în măsura posibilităților financiare, într-o formă restrânsă, lucrarea să fie publicată și într-o limbă de circulație internațională. Efortul îndelungat de strângere și prelucrare a materialului arheologic, de prezentare într-o lucrare bine articulată, merită dus până la capăt, spre cinstea autorului și binele istoriografiei românești.

Puținele minusuri semnalate de noi, cum ar fi folosirea unei terminologii neadecvate (ca "pietrar", "semibordei" etc.), prezența unor erori preluate din lucrări anterioare, nefundamentarea cu argumente științifice a unor afirmații, respectiv idei, nu scad aproape cu nimic valoarea lucrării prezentate. Le-am semnalat din dorința evitării lor în viitor de către cei ce se ocupă de această epocă. Cele semnalate sunt păcate mai vechi ale mai multor autori care se ocupă de epoca secolelor IV-XI. Foarte puținele observații critice făcute, raportate la conținutul bogat al lucrării, la concluziile pertinente și considerațiile de largă respirație istorico-arheologică au darul de a releva cu mai multă claritate importanța lucrării realizată de dr. Marius-Eugen Constantinescu.

Convingerea noastră este că această lucrare era necesară, trebuia scrisă și tipărită, îmbogățind cercetarea istorico-arheologică, în fapt istoriografia românească, cu privire la unul din cele mai importante capitole ale istoriei noastre, care din păcate pentru unii mai reprezintă "o enigmă și un miracol istoric". Este vorba, în fapt, de capitolul privind etnogeneza românilor, cristalizarea și maturizarea civilizației vechi românești, înscrierea identității românești în peisajul etno-demografic al Europei centrale și sud-estice la hotarul dintre sfârșitul mileniului I și începutul mileniului al II-lea d.Hr. Acum când ne pregătim să intrăm în mileniul al III-lea d.Hr., într-o epocă a globalizării, a mondializării, actul nostru de naștere, actul nostru de identitate, trebuie tot mai bine reconstituit și cunoscut.

Lucrarea d-lui dr. Marius-Eugen Constantinescu răspunde dezideratului amintit mai sus, fapt pentru care îi mulțumim și îl felicităm.

IOAN MITREA